

Bedömning av möjligheter för ESI-fonderna att bidra till insatser som underlättar mottagandet av flyktingar

2015-12-18

Dnr 1.2.2 Å2015-1489

Bedömning av möjligheter för ESI-fonderna att bidra till insatser som underlättat mottagandet av flyktingar

Beslutet att godkänna denna rapport har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf, Tillväxtverket, Leif Denneberg, Statens jordbruksverk och Lars Löow, Svenska ESF-rådet.

Handläggningen har gjorts av Tobias Kreuzpointner, Pasi Kemi, Hans Karlsson, Nils Lagerroth för Statens jordbruksverk, Britt-Marie Sjödin för Svenska ESF-rådet samt Patrik Sällström och Maria von Schantz för Tillväxtverket.

Stockholm 2015-12-18

Gunilla Nordlöf

Leif Denneberg

Lars Löow

Innehåll

1	Uppdraget	5
1.1	Bakgrund.....	5
2	Tillväxtverkets insatser för integration.....	6
2.1	Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Regionalfonden.....	6
2.1.1	ERUF-programmets roll och betydelse	7
2.1.2	Vad kan ERUF-programmet bidra med för att underlätta mottagandet av flyktingar	7
2.1.3	Förslag till olika handlingsalternativ.....	8
2.2	Insatser Tillväxtverket hanterar utöver ERUF	9
3	Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Jordbruksfonden	11
3.1	Landsbygdsprogrammet	11
3.2	Samarbetsåtgärden, nationellt.....	12
3.3	Kompetensutveckling.....	13
3.5	Lokalt ledd utveckling.....	14
3.6	Det här kan vi göra idag	15
4	Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Socialfonden	17
4.1	Åtgärder som kan vidtas inom befintliga regler och ramar	18
5	Sammanfattande reflektioner	20

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Den senaste tidens stora ökning av människor som söker skydd i Europa och Sverige är historisk.

ESF-rådet, Jordbruksverket och Tillväxtverket har av Regeringskansliet fått i uppdrag att bistå regeringen med bedömning av hur ESI-fonderna, Europeiska struktur- och investeringsfonderna, utifrån de befintliga programmen, bidrar och kan bidra till hanteringen av flyktingsituationen, t ex i form av integration av nyanlända. På EU-nivå pågår liknande genomgångar. EU-kommissionen har genom brev till ansvariga ministrar pekat på de möjligheter som finns för ESI-fonderna att bidra till integrationen av flyktingar både på kort och längre sikt. Frågan har även ställts till övervakningskommittéer hur Sverige tar till vara alla möjligheter att använda program inom struktur- och investeringsfonderna för att bidra till att lösa situationen med den stora flyktingströmmen.

Övergripande mål för samverkan inom ESI-fonderna är att utveckla och genomföra insatser som främjar entreprenörskap, tillväxt och utveckling i företag, stärkt konkurrenskraft samt förenkling för företag bl.a. genom att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden och som företagare.

Det finns tungt vägande skäl att vidta rejäla satsningar för att underlätta för flyktingar och nyanlända att komma till egen försörjning via jobb, studier och eller företagande. Det handlar både om att erbjuda människor en chans att bli självförsörjande och bidra till samhället och också att tillgodose det växande behovet av både kompetens och arbetskraft inom både det svenska näringslivet och inom offentlig sektor.

De tre förvaltande myndigheterna presenterar i denna PM möjligheter och förslag inom respektive fond och möjligheter till samordning. Samverkan har också skett med Migrationsverket i syfte att se över samordningsmöjligheter med det nationella programmet för EU:s asyl-, migration- och integrationsfond, AMIF.

2 Tillväxtverkets insatser för integration genom arbete och företagande

Tillväxtverket har sedan länge drivit insatser och program som syftar till ökad integration framför allt inom företagande. Det har då handlat om målgruppsinriktade program så som Företagare med utländsk bakgrund men också riktade insatser inom andra program och verksamheter. Det finns således en samlad kompetens och erfarenhet samt upparbetade kontakter med såväl myndigheter, företagsfrämjare, intresseorganisationer och företag. Inom ramen för den verksamhet som Tillväxtverket driver när det gäller mångfald, integration och näringslivets kompetensförsörjning har frågan om matchning mellan företagets behov och den kompetens och erfarenhet som nyanlända har och hur man kan underlätta den processen, särskilt aktualiserats både internt och externt.

Våren 2015 tog Tillväxtverket och Migrationsverket ömsesidig kontakt för att utveckla samverkan utifrån respektive verksamhets- och ansvarsområden. Utifrån att båda myndigheterna har gemensamma intressen i att:

- Underlätta för nyanlända och de som varit här ett tag, att starta företag för att klara sin egen försörjning.
- Underlätta matchning av nyanländas kompetens mot näringslivets kompetensbehov.

Tillväxtverket har även intresse av att underlätta för företag att rekrytera kompetens utanför EU och för utländska företag att etablera sig i Sverige.

Som underlag för arbetet framgent ligger en avsiktsförklaring som Tillväxtverket har med Migrationsverket om utveckling och samarbete inom migrations- och integrationsområdet, samt en gemensam handlingsplan, bilaga 1.

2.1 Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Regionalfonden

De nio svenska ERUF-programmen skrevs 2013-2014 med fokus på att stärka regionernas konkurrenskraft och att utveckla näringslivet. Programmen innehåller insatser dels direkt mot företag i form av kapitalförsörjning, rådgivning, kunskapsutveckling dels indirekt i form av infrastruktur för transporter, IT och forskningsmiljöer där företag kan utvecklas. Programmen innehåller även insatser som främjar en övergång till en koldioxidsnål ekonomi i form av förnybar energi och energieffektivisering. Programmen är i stora delar mycket specifika med förutbestämda investeringsprioriteringar och mål. Befintliga program innehåller ett begränsat handlingsutrymme för att i ökad utsträckning genomföra insatser som primärt syftar till att underlätta mottagandet av flyktingar på kort sikt.

2.1.1 ERUF-programmets roll och betydelse

ERUF-programmen har en viktig roll att stärka företagens konkurrenskraft. Ett Sverige med fler företag som vill, kan och vågar växa som sin tur skapar möjligheter för framtida sysselsättning åt nyanlända. Ett väl fungerande flyktingmottagande är dock oerhört viktigt även för näringslivet. Humankapitalet och kompetensförsörjningen är en avgörande faktor för tillväxten. Näringslivet behöver rätt kompetens, på rätt plats, i rätt tid för att vara konkurrenskraftigt. I etableringsprocessen av nyanlända flyktingar krävs tidiga insatser för inventering och validering av kompetenser och att dessa matchas mot företagets behov.

Befintliga program ger begränsade möjligheter att direkt stödja insatser som underlättar för företag att ta emot nyanlända i praktik. Problemen eller begränsningarna är inte enbart inom befintliga ERUF-program utan berör även statsstödsregler och befintliga förordningar som reglerar stöd till företag.

2.1.2 Vad kan ERUF-programmet bidra med för att underlätta mottagandet av flyktingar

Regionalfondsprogrammen har en viktig roll att skapa förutsättningar för fler företag och nya jobb i näringslivet. På lång sikt är naturligtvis konkurrenskraftiga företag som behöver arbetskraft en viktig tillgång för att behålla och integrera nyanlända personer på arbetsmarknaden. En extern utvärdering från föregående programperiod visar att de flesta studerade projekten genomsyras av ett aktivt integrationsarbete som utvecklats utifrån den kontext och de förutsättningar som projekten verkar utifrån. Det handlar också om vilken typ av projekt det är och vilka aktiviteter och metoder som används. Det går att dela in de projekten i två kategorier; dels de som är riktade mot personer med utländsk bakgrund och de som arbetar med andra målgrupper men där integration bör införlivas i verksamheten. I nuvarande programperiod har ambitionsnivån höjts där ett aktivt mångfaldsarbete ska användas som ett verktyg för att utveckla och göra projekten mer effektiva. Tillväxtverket kan konstatera efter de första beslutsomgångarna att det finns mer att göra inom detta.

Befintliga program är viktiga för att på sikt erbjuda nyanlända möjligheter till sysselsättning och egenförsörjning, endera som företagare eller anställda. Inom programmen ges redan idag möjligheter att investera i pilotprojekt som bättre anpassar de företagsfrämjande stödstrukturerna i syfte att tillvara potentialen hos människor från andra länder och kulturer. Företag som tar del av regionalfondsprogrammets insatser kan i högre utsträckning också kopplas samman med insatser från socialfonden exempelvis genom kompetensutveckling av företagare och anställda med fokus på integration och mångfald. Tillväxtverket genomför ett antal

nationella satsningar som förväntas ge ökad kunskap om de regionala behoven och hur regionalfondsprogrammen kan användas på bästa sätt.

Utvärdering av såväl program som enskilda projekt är ett viktigt redskap för att kontinuerligt förbättra integrationsperspektivet. Tillväxtverket har en viktig roll att ta fram goda exempel/best practice, både för internt och externt bruk - hur program och projekt kan jobba med integration/mångfald, både inom ERUF och andra delar av verksamheten. Här kommer vi under 2016 att ta ett tydligt ansvar att i exempelvis informationsinsatser synliggöra dessa möjligheter inom ramen för de befintliga programmen.

Tillväxtverket kommer dessutom att under 2016 föra samtal med samtliga läns regionalt utvecklingsansvariga organisationer och de åtta regionala strukturfondspartnerskapen för att kartlägga regionala förutsättningar och behov. Därutöver fokuserar vi i ökad utsträckning på frågan om integration av nyanlända i det fondöverskridande samarbetet som sker på regional nivå. Lärdomar från dessa samtal kan med fördel återkopplas till regeringskansliet.

Tillväxtverket kan i samråd med regionalt utvecklingsansvariga och strukturfondspartnerskapen inom befintliga program, tydligare rikta utlysningar där vi tydligt efterfrågar ansökningar som bedriver ett aktivt arbete för integration och mångfald. Här finns särskilda möjligheter inom tematiskt mål 3: Små och medelstora företags konkurrenskraft. Tillväxtverket kommer att ta initiativ till denna dialog i början av 2016 med samtliga 21 län. Redan under den första ansökningsomgången under 2016 kommer flera regionalfondsprogram särskilt efterfråga projekt med koppling till integration och mångfald. Exempelvis förbereder Malmö stad en större ansökan med fokus på att etablera fler snabbare genom entreprenörskap och innovation. Staden vill facilitera etablering i Malmös utvecklingsområden utifrån tvärsektoriella insatser i samspel mellan icke etablerade och etablerade.

Tillväxtverket kommer därutöver att prioritera en särskild strategisk satsning med nationella medel, i samarbete med Region Skåne. Denna satsning syftar till att förbättra processerna i det regionala tillväxtarbetet, med fokus på kompetensförsörjning och integration av nyanlända på arbetsmarknaden. Erfarenheterna av projektet kommer löpande att spridas till övriga län.

2.1.3 Förslag till olika handlingsalternativ

Sammanfattningsvis finns följande förslag till handlingsalternativ för att ytterligare förstärka fokuseringen på frågan, utöver det som beskrivs ovan:

- Tillväxtverket, strukturfondspartnerskap och regionalt utvecklingsansvariga ges ett tydligt och gemensamt uppdrag att särskilt utlysa och prioritera projektmedel till projekt som kan främja/underlätta företagande för nyanlända. Projekt för att få integration/mångfald att bli en naturlig del av det entreprenörsfrämjande systemet. Utveckling av inkubatorer som riktas mot nyanlända och riskkapitalsatsningar kopplat till integration/mångfald m.m.
- Regeringen föreslår kommissionen att omtolka eller verka för en ändring av artikel 98.2 i EU-förordning 1303/2013 så det blir enklare att redovisa socialfondsinsatser i ERUF-projekt och vice versa. Detta alternativ kräver ingen omfördelning av medel i fonder och program men ger ökade möjligheter att direkt jobba med insatser som underlättar mottagandet av flyktingar i bägge fonderna.
- Regeringen föreslår för Kommissionen om en omfördelning mellan fonderna på grund av ändrade förutsättningar och utmaningar. Om detta godkänns krävs ett omfattande arbete med att revidera befintliga program, dess mål och indikatorer.

Sannolikt påverkar detta programmens genomförande i form av mål och fördelning av medel inom olika insatsområden som i sin tur kräver programändring. Möjligheterna att nå bäst effekt inom integration är främst inom tematiskt mål 3 (små och medelstora företags konkurrenskraft) och svårast inom tematiskt mål 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi). En omfördelning av medel från tematiskt mål 4 till mål 3 måste godkännas av kommissionen och ställer delvis två viktiga utmaningar, flyktingfrågan vs klimathotet, mot varandra.

2.2 Insatser Tillväxtverket hanterar utöver ERUF

Just nu arbetar Tillväxtverket med en rad initiativ för att stärka och förbättra integrationen i Sverige. Ett urval av dessa beskrivs nedan:

Tillväxtverket har utlyst extra projektmedel, 3 miljoner kronor under december månad 2015 som en direkt åtgärd för snabbare integration, till föreningar, stiftelser och kooperativ för att utveckla verksamhet eller företagande kopplat till boende samt medel till företagsorganisationer, företagarföreningar och branschorganisationer för att öka tillgången till praktik och på så vis förkorta vägen till försörjning och delaktighet i samhället.

Vi upphandlar studier för att få ökad kunskap om förutsättningar och behov för etablering genom företagande eller matchning. Det behövs för att vi ska kunna föreslå mer effektiva regelverk och nya

projekt.

Vi gör en översyn av riktlinjer och möjligheter att använda regionala företags- och investeringsstöd för att stödja nyföretagande och jobb.

Tillväxtverket arbetar strategiskt för att effektivisera det regionala tillväxtarbetet i samarbete med Regionalt utvecklingsansvariga. Vi för just nu dialog kring vilka strategiska analysinsatser vi skulle kunna göra gällande kompetensförsörjning och nyanlända. Tillväxtverket kommer under 2016 särskilt att lyfta frågan om flyktingsituationen i detta samarbete.

Vi har påbörjat arbetet att ta fram riktat informationsmaterial på olika språk till nyanlända, rådgivare, servicekontorens handläggare och andra berörda, för spridning via verksamt.se, Servicekontoren, civilsamhällets organisationer, projektägare med flera.

Tillväxtverket driver sedan en tid ett särskilt projekt i Glasriket med matchning, mentorskap, mötesplatser, offentliga nätverk, kompetenshöjning och företagsstöd, för att utveckla området.

Skogsstyrelsen har fått ett regeringsuppdrag att utveckla projekt inom de Gröna näringarna och vill samarbeta med oss på Tillväxtverket i de delar av projektet som syftar till företagande.

3 Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Jordbruksfonden

Med anledning av Näringsdepartementets skrivelse om Bedömning av möjligheter för ESI-fonderna att bidra till insatser som underlättar mottagandet av flyktingar, daterat den 5 november 2015 gör Jordbruksverket följande bedömning.

Jordbruksverket har gjort bedömningen om möjliga insatser utifrån de aktuella, av EU-kommissionen godkända programtexterna i nedanstående program,

- Landsbygdsprogrammet
- Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling, samt
- Havs- och fiskeriprogrammet för den del som omfattas av lokalt ledd utveckling

3.1 Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet har som övergripande mål att stärka jordbrukets konkurrenskraft, skapa hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder samt balanserad territoriell utveckling. För att nå dessa mål är alla som väljer att bo och verka på landsbygden viktiga. En tidig lokal förankring av de som nu kommer till landsbygden som asylsökande och nyanlända blir därför central. Landsbygdsprogrammets syfte är att genom miljöersättningar till jordbruksföretagen bibehålla eller förbättra miljöstatusen på landsbygden samt stärka företagande på landsbygden i allmänhet och jordbruksnäringen i synnerhet. Utifrån de relevanta åtgärderna bedöms landsbygdsprogrammet i första hand kunna bidra till insatser utifrån sysselsättningsaspekter. Dessa kan således vara aktuella både för personer med uppehållstillstånd och asylsökande. Möjligheten att kunna delta i praktik och andra sysselsättningsåtgärder för personer utan uppehållstillstånd är central för att projekt som finansieras av landsbygdsprogrammet ska kunna genomföras i praktiken (exempelvis vad gäller försäkringar, arbetstillstånd eller liknande).

En samverkan och dialog med aktörer som har genomförandekapacitet och kan driva projekt är viktigt i sammanhanget. Vi vet att det finns intresse hos exempelvis Hushållningssällskapen och studieförbund. Ganska omedelbara åtgärder skulle kunna vara utlysningar med informationsinsatser som ”aktiverar” dessa organisationer till att söka projektstöd.

Lämpliga åtgärder inom landsbygdsprogrammet bedöms vara

- Samarbetsåtgärden och
- kompetensutvecklingsåtgärden

3.2 Samarbetsåtgärden, nationellt

Det finns en delåtgärd inom samarbetsåtgärden som i nuläget kan innefatta integrationsprojekt. Det finns 17 miljoner kronor på nationell nivå (på Jordbruksverket) som inte är låsta till särskilt utpekade ändamål, men som i programmet är inriktade på diversifiering och jobbskapande insatser. Länsstyrelserna har sammanlagt 68 miljoner kronor inom åtgärden som genomförs på regional nivå. Beloppen avser hela programperioden, det vill säga fram till år 2020.

Huvudinriktningarna inom åtgärden är att genomföra samarbetsprojekt för diversifiering av jordbruksföretag och jobbskapande aktiviteter på landsbygden. Men även integrations- och andra samhällsinsatser är möjliga utifrån gällande programtext¹. Detta innebär att det i huvudsak bedöms vara aktuellt att med stöd för samarbeten med och mellan företagare erbjuda integrationssyftande insatser och sysselsättning.

Samarbetsåtgärden är inte begränsad till jordbruksföretag eller de gröna näringarna, men framför allt i personalintensiva näringar, som exempelvis trädgårdsnäringen och skogsnäringen kan insatser vara lämpliga. För att insatser ska leda till långvariga fasta anställningar och programmålen krävs uppehållstillstånd hos de deltagande invandrarna.

Tekniska förutsättningar:

- Stödsökande med tillräckligt genomförandekapacitet krävs
- 10 % privat medfinansiering krävs
- Förutsättning i samarbetsåtgärden är att en organisation (stödsökande) samarbetar med exempelvis lokala företag och bedöms inte vara något problem.
- Insatser som inte har koppling till jordbruksföretag får endast genomföras i områden med tätorter med högst 3000 invånare.

Utifrån dessa krav bedöms stödsökanden som lämpligast vara större organisationer som arbetar på nationell eller regional nivå eller organisationer med tillräcklig genomförandekapacitet.

Tidigast möjligt:

Stödet öppnar 1 februari 2016 för ansökan.

¹ Åtgärd 16.2, fokusområde 6a, för att skapa nya jobb: "Stöd kan också beviljas till samarbete kring jämställdhet, integration och tillgänglighet i företagandet."

3.3 Kompetensutveckling

Kompetensutvecklingsåtgärden i landsbygdsprogrammet kan användas till kompetensutveckling för företagare som tar emot asylsökande och personer med uppehållstillstånd i sin verksamhet. Tematiskt är inriktningen den samma som i samarbetsåtgärden.

Det finns två möjligheter att genomföra insatserna:

- Jordbruksverket upphandlar kompetensutvecklingstjänster eller
- Utlyser projekt.

Insatserna bör inte enbart gå till informationsmöten utan bör ha ett konkret mål att involvera företagaren aktivt i projekten. Medfinansiering genom kursavgift är möjlig.

Konkret intresse har redan visats från Hushållningssällskapen för kompetensutvecklingsprojekt. Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för integration kan vara en viktig aktör och kan vara en bra kanal att samordna och informera potentiella projektägare.

Tekniska förutsättningar:

- Stödsökande med tillräcklig genomförandekapacitet krävs
- Deltagaravgift är lägst 500 kr

Tidigast möjligt:

- Stödet är öppet och underlag till utlysning kan tas fram omgående (men bör samordnas med samarbetsåtgärden).
- Projektstart på egen risk är emellertid möjlig, även om inte beslut är taget.

3.4 Länsstyrelsernas roll

Motsvarande stöd som nämnts ovan hanteras även av länsstyrelserna (lantbruks-/landsbygdsfunktioner). Länsstyrelserna arbetar efter regionala handlingsplaner som sätter ramarna för egna prioriteringar i urvals- och beslutsprocessen och är självständiga i sina beslut. Vi från Jordbruksverket kan bara uppmantra eller uppmana länsstyrelsen att anpassa sina handlingsplaner och prioriteringar efter flyktingsituationen. Nationella och eventuella regionala insatser bör stämmas av med varandra och koordineras.

Dialog och tydliga mål för en eventuell omprioritering är en förutsättning, likaså en samordning länsstyrelserna emellan.

Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för integration, LD21-gruppen² eller liknande forum är viktiga för detta arbete. Det finns en stor

potential i att växla upp arbetet, inte nödvändigtvis som medfinansiering, men genom att få en helhetsbild.

Fondsamordning

Eftersom de svenska ESI-programmen genomförs i huvudsak på regional nivå genom länsstyrelser och regionkontor som jobbar efter program och regionala handlingsplaner är den regionala nivån viktig i fondsamordningsarbetet. De nationella förvaltningsmyndigheterna bör verka främjande och stödjande i detta arbete. Även den nationella fondsamordningsgruppen kan involveras i arbetet. Förtydligande informationsinsatser om avgränsningar ESI-fonderna emellan behöver göras, och även gentemot exempelvis Migrationsverkets arbete med EU:s asyl-, migrations- och integrationsfond, AMIF. Tydlig och samlad information från de nationella förvaltningsmyndigheterna krävs om vad respektive fond och program kan bidra med.

Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för integration

Landsbygdsnätverket ska främja genomförandet av landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Sedan våren 2015 har en särskild arbetsgrupp jobbat med integrationsfrågor inom ramen för Landsbygdsnätverket. I nätverket ingår olika nationella och regionala aktörer som på något sätt är berörda av fondernas genomförande. Arbetsgruppen för integration har tidigare lyft goda exempel och inventerar just nu behov och möjligheter. Landsbygdsnätverket kan genom denna arbetsgrupp erbjuda ett forum för samordning, idéförmedling eller erfarenhetsutbyte.

3.5 Lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling kan bidra till att nå en bredare målgrupp av stöden på lokal nivå. Lokalt ledd utveckling kan finansieras av alla fyra ESI-fonder i Sverige och bidra utifrån respektive program mål till utvecklingen. Prioritering av projekt ligger på LAG som utgår ifrån de lokala utvecklingsstrategierna, som är anpassade efter det lokala områdets behov. Dessa lokala utvecklingsstrategier håller på att godkännas just nu. Utifrån att inte störa denna komplexa process rekommenderar vi inte att uppmana leaderområdena till att anpassa eller uppdatera sina strategier utifrån integrationsperspektivet eller utifrån det lokala flyktingmottagandet. Flera utvecklingsstrategier pekar redan på behov av integrationsåtgärder i deras område.

² Ett gemensamt forum för länsstyrelsernas lantbruksdirektörer eller motsvarande

Direktiv ovanifrån:

För att möjliggöra ett så brett och effektivt utnyttjande av pengarna som möjligt är det lättare att tillåta integrationsprojekt "ovanifrån", oavsett vad som står i de lokala strategierna. Detta kräver givetvis avstämningar med och/eller godkännande av EU-kommissionen och övervakningskommittén (ÖK).

Särskilt om socialfonden:

Socialfonden är på grund av sin inriktning på individer särskilt lämplig för insatser i integrationsprojekt. I socialfondsförordningen kräver EU att indikatorer och uppgifter om de i socialfondsprojekt deltagande personerna följs upp. För att få fram dessa personuppgifter och för att kunna följa upp socialfondsprogrammets resultatindikatorer, så som de är skrivna i regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling, krävs deltagarnas personnummer. Deltar personer utan personnummer i aktiviteter så kommer detta redovisas som avvikelse i den uppföljande statistiken. För att kunna använda socialfonden i så stor utsträckning som möjligt även för asylsökande är frågan hur stor avvikelse som Sverige tillåts redovisa till kommissionen. Detta behöver utredas och stämmas av med kommissionen och ÖK.

Tekniska förutsättningar:

Inriktning och krav på exempelvis medfinansiering eller andra villkor kan variera lokalt mellan de olika leaderområdena. I de flesta fall finns tillräcklig offentlig medfinansiering från kommunerna. Den kommunala medfinansieringen utesluter direkta bidrag till företag i större utsträckning om inte andra offentliga medfinansieringslösningar hittas lokalt, exempelvis från Arbetsförmedlingen eller Migrationsverket. Det är de lokala leaderkontoren som ska kontaktas för att ta reda på de lokala förutsättningarna i respektive leaderområde.

Tidigast möjligt:

Stöden öppnar för ansökan i januari 2016, men handläggning och utbetalning kan ske först senare under 2016. Kontakten med leaderkontoren förutsätter att LAG har dragit igång sitt arbete.

3.6 Det här kan vi göra idag

- Arbeta fram underlag till en utlysning eller upphandling.
- Inleda samtal för att om möjligt genomföra samordnade insatser med länsstyrelserna.

- Undersöka möjligheter att redovisa deltagare som inte fått personnummer i socialfonden.
- Undersöka möjligheter att införa ett ”ovanifrån-direktiv” att godkänna integrationsprojekt inom lokalt ledd utveckling oavsett om integrationsåtgärder finns med i en strategi eller inte.
- Inventera leaderområdenas möjligheter och ambitioner att bidra till integration och flyktingmottagande via den lokala utvecklingsstrategin.

4 Åtgärder för stärkt integrationsperspektiv i Socialfonden

Svenska ESF-rådet arbetar redan idag med målgruppen nyanlända och har en lång tradition att göra så. I programperiod 2007-2013 ansvarade ESF-rådet förutom förvaltning av socialfonden även för Europeiska Integrationsfonden. Integrationsfonden arbetade med att stödja projekt som förbättrar systemen för mottagning och integration av tredjelandsmedborgare i Sverige, det vill säga medborgare från länder utanför EU.

Socialfondsprogrammet 2014-2020 är ett nationellt program som genomförs i åtta geografiska regioner. För varje region finns en handlingsplan, dessutom finns en handlingsplan på nationell nivå.

Programmet är ett stöd att förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken. Flera kvinnor och män ska komma i arbete och allt färre ska stå utanför arbetsmarknaden

Programmet fokuserar på tre programområden:

- Programområde 1, Kompetensförsörjning
- Programområde 2, Ökade övergångar till arbete
- Programområde 3, Sysselsättningsinitiativ för unga

Det är framför allt inom programområde 1 och 2, som åtgärder med integrationsperspektiv kan vidtas. I programområde 2 ingår nyanlända med uppehållstillstånd som en målgrupp.

Inom programområde 1, kan exempelvis insatser riktas mot att stärka de yrkesgrupper som möter flyktingar, asylsökande och nyanlända.

Svenska ESF-rådet anser att i nuvarande situation innehåller programmet de möjligheter som krävs för att vidta erforderliga åtgärder. Ifall Socialfonden ska omfattas av insatser till flyktingar som ännu inte fått uppehållstillstånd krävs en ändring av programmet. Förändringar av det programmet måste godkännas av Europeiska kommissionen i en process som kan ta upp till ett år från idé till genomförande.

I det följande redovisas exempel på åtgärder som kan vidtas inom ramen för det befintliga programmet, dels sådant som kan göras i samarbete med andra myndigheter och program.

Gjorda utlysningar och beslut utifrån dem under 2015, har i viss utsträckning haft inriktning på målgruppen. De utlysningar som hittills haft direkt inriktning mot nyanlända har medfört att projekt uppgående till ca 100 miljoner kronor har startats. Därutöver ingår målgruppen i ett antal utlysningar tillsammans med övriga målgrupper unga, långtidssjuka och långtidsarbetslösa.

Av de programmedel som fram till idag lysts ut för beslut 2016 omfattar cirka 300 miljoner kronor projekt med särskild inriktning mot nyanlända. Utlysningarna har genomförts under 2015 och beslut om stöd kommer att fattas under januari månad. Förutom dessa projekt innehåller även andra projekt, som är aktuella för beslut under januari, i varierande grad, insatser för målgruppen nyanlända. Därmed är i princip samtliga regionala projektmedel intecknade för 2016.

När det gäller nationella medel finns fortfarande utrymme kvar som kommer att lysas ut med inriktning på målgruppen nyanlända.

ESF-rådets regionala kontor för idag diskussioner med respektive Strukturfondspartnerskap om planering för eventuella resterande programmedel för 2016 samt för 2017.

4.1 Åtgärder som kan vidtas inom befintliga regler och ramar

Strukturfondspartnerskapen och ESF-rådet kan överväga att öka andelen medel, eller enbart ha inriktning på nyanlända, i kommande utlysningar.

Samverkansinsatser med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och SKL. Det kan exempelvis vara insatser som bryter passivitet bland nyanlända genom ökad delaktighet, anpassad SFI, medborgarskapsutbildning, samhällsorientering varvad med praktik eller arbete. Dessa insatser kan också kopplas samman med socialfondsprojekt som bidrar till företagens kompetensförsörjning genom att öka tillgången till praktikplatser och underlätta för små företag att ta emot nyanlända i praktik.

Berörda förvaltande myndigheter såsom Tillväxtverket, Migrationsverket och ESF-rådet kan ha ett närmare samarbete med varandra så att regionalfonden, socialfondsprogrammen samt Asyl - migrations och integrationsfonden kan komplettera varandra mer än de gör idag.

Det finns samlad kunskap inom ESF-rådet från myndighetens arbete med Europeiska Integrationsfonden. Dessa kunskaper kan tas till vara i Socialfondens arbete.

Ta fasta på forskningsresultat och erfarenheter från tidigare programperiod. I rapportering av vilka faktorer som kan ses som särskilt framgångsrika i arbetet inom området integration och arbetsliv nämns att frågan om deltagarnas delaktighet och multikompetenta team/arbetslag har betraktats som två viktiga framgångsfaktorer. Delaktighet har omsatts i praktiken genom att arbeta med insatser kring empowerment.

Delaktighet är en grund för att individen känner sig hörd och sedd samt får utrymme för sina mål och behov. Multikompetenta arbetslag kan ha alltifrån kuratorer till mentorer, lärare och specialpedagoger och arbetsförmedlare.

Att delta i socialt och kooperativ företagande går ett steg längre: här kan var och en arbeta utifrån sin egen arbetskapacitet och ingå i styrelsen. Genom att utgå från vad man kan och hur mycket man orkar, skapas en plattform för trygghet och utveckling, som individen kanske saknat i livet och arbetslivet.

En tredje framgångsfaktor är kopplingen mellan att ”rusta upp” individer och de som ska ta emot dem, oavsett om det är praktik eller subventionerad anställning. Ett vanligt begrepp är ”sänka trösklarna” och för det krävs ett aktivt arbete med den sociala och fysiska arbetsmiljön. Hit hör även hur resurser och tid fördelas, hur organisationen arbetar med att förebygga sjukskrivning, diskriminering och kränkande särbehandling.

De insatser som inom de närmaste åren, bedöms komma att vara aktuella inom socialfondens ram är i princip likartade med de projekt som för närvarande drivs. Det är kompetensutvecklingsinsatser för såväl mottagande aktörer som nyanlända, SFI med olika kompletterande insatser och validering av utbildning och yrkeskunskaper.

Insatser och åtgärder för ett ökat arbetskraftsutbud inom olika delar av samhället, kan vara att ta tillvara den yrkeskompetens som nyanlända har. Andra åtgärder kan vara att identifiera bristyrken generellt, i specifika regioner eller i glesbygd samt nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Andra aktiviteter inom Socialfondens ram är åtgärder inom fondens horisontella kriterier som handlar attitydpåverkande insatser i form av ickediskriminering, likabehandling, tillgänglighet och jämställdhet.

5 Sammanfattande reflektioner

ESI-fondernas program är skrivna 2013-2014 och är i stora delar mycket specifika med förutbestämda prioriteringar. Befintliga program är inte anpassade för att utföra mer akuta insatser för mottagande av flyktingar på kort sikt, men resultat kan ändå nås inom befintliga program genom att anpassa utlysningar och rikta dem till särskilda målgrupper och insatser av betydelse för integration på längre sikt.

Inom respektive fond finns idag effektiva verktyg för att verka för integration, sysselsättning och ökat företagande för nyanlända som kommit förbi den akuta flyktingsituationen. Dock kan en del göras även för flyktingmottagandet på kort sikt inom ramen för programmen, om samverkan, samordning och riktade utlysningar används i högre utsträckning än idag. Detta är frågor som respektive fond styr över, och inom ramen för Fondsamverkan finns många möjligheter till konkret samarbete. För att skapa långsiktiga förutsättningar för hantering av akuta åtgärder i flyktingmottagandet inom ESI-fonderna kan det krävas programändringar. Här behövs fortsatta diskussioner.

De förvaltande myndigheter som ingår i fondsamordningsarbetet ser ett fortsatt stort behov av ett gemensamt ansvarstagande för att utveckla programmen och de möjligheter som adresserats i denna promemoria. För att ta nästa steg i detta kommer de förvaltande myndigheterna under våren 2016, genomföra regionala möten (jmf Nuts2-regioner), där även länsstyrelsernas anvarsområden kopplas in. Avsikten med detta är att parterna gemensamt diskuterar hur man kan komplettera varandras insatser och stärka samarbeten med de regionala och nationella aktörer som kan göra skillnad i flyktingmottagandet. Detta kommer att löpande följas, analyseras och avrapporteras till den gemensamma GD-grupp och styrgrupp som leder Fondsamordningsarbetet. Baserat på detta ökar möjligheten för att synliggöra möjligheter över olika programområden och program samt identifiera och aktivt driva behov av förändringar och korrigeringar inom respektive program. Detta kommer utifrån ett samlat fondsamordningsperspektiv att löpande återkopplas, samlat till regeringskansliet.